

GODINA MARKA MARULIĆA

(1450. – 1524.)

500. godina smrti (2024.)

MARKO MARULIĆ DANAS

Pripremile: Željka Župan Vuksan, prof.
i Brigita Kosić, školska knjižničarka
Gimnazija Sesvete
siječanj 2024.

*G
o
d
i
n
a*

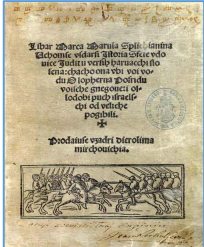
*M
A
R
K
A*

*M
A
R
U
L
I
Ć
A*

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

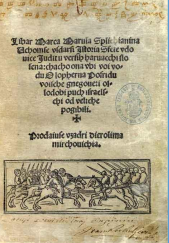

MARULIĆ – klasik za treće tisućljeće

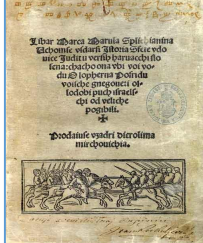
- **MARKO MARULIĆ** – posrijedi je pisac koji je stvarao na razmeđu srednjega i novoga vijeka, bio je kršćanski moralist, ali i humanistički pjesnik i renesansni građanin, pisao je na tri jezika, ostavio bogat opus nsvakidašnjeg opsega i raznovrsnosti, u kojem se isprepliće staro i novo, domaće i europsko, ovozemaljsko i vječno.
- Marulić je pisao i jezično stvarao na tri jezika: na hrvatskom, latinskom i talijanskom.
- Za nacionalnu književnost nadasve su važna hrvatska Marulićeva djela, osobito *Judita*, prvi umjetnički ep na hrvatskom jeziku.
- Latinski njegovi spisi krupan su prinos hrvatskom latinizmu, a svojem su tvorcu priskrbili međunarodni ugled i uspjeh.
- Talijanski Marulićev opus skromnog je opsega, u kojem se Marulić iskazuje kao zreo pjesnik soneta.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

- Marulić je najvažniji hrvatski pisac 15. i 16. st., nacionalni klasik, tvorac prvog epa na hrvatskom jeziku, ujedno i klasik kršćanske književnosti te humanist europskog formata. Stvarao je na trima jezicima: na hrvatskom, latinskom i talijanskom.
- Marulić potječe iz splitske plemićke obitelji, koja se hrvatski nazivala Pečenić (Pecinić, Picinić), a u 15. st. počela se nazivati Marulus ili De Marulis.
- Podaci o njegovu životu razmjerno su malobrojni i nepouzdana. Školovao se u Splitu i u Italiji (Padovi?).
- Život je proveo u Splitu, obavljajući komunalne dužnosti egzaminatora, suca, izvršitelja oporuka. Zahvaljujući književnom radu postao je središnja osobnost splitskoga humanističkog kruga.

GODINA MARKA MARULIĆA

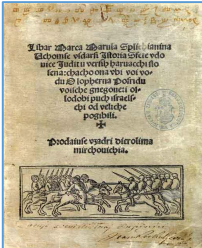

500 godina
smrti

- U studenome **1500.** **MARULIĆ** hodočasti u Rim, a već godinu kasnije, **22. travnja 1501.** dovršava religiozni ep ***Judita***, na hrvatskom čakavskom jeziku, u kojem doseže svoj najveći pjesnički domet. U tom djelu hrabri i potiče narod na obranu domovine protiv Turaka.
- Do tiskanja *Judite* prošlo je 20 godina, tek 1521. g. u Veneciji, tijekom kojih je osmanlijska opasnost i u središnjoj Europi i u Dalmaciji bila stalno prisutna.
- Nakon tiskanja *Judita* postaje pravi bestseller. Doživjela je tri izdanja u dvije godine što znači da je potražnja za knjigom bila velika. Publici se svidjela jer su je svi mogli čitati i razumjeti.
- Rijetko je koji hrvatski pisac doživio za svoga života tolik broj tiskanja jednoga djela. U dvadesetim godinama 16. stoljeća knjige su se još uvijek rijetko objavljivale, a hrvatske su bile prava iznimka.

GODINA MARKA MARULIĆA

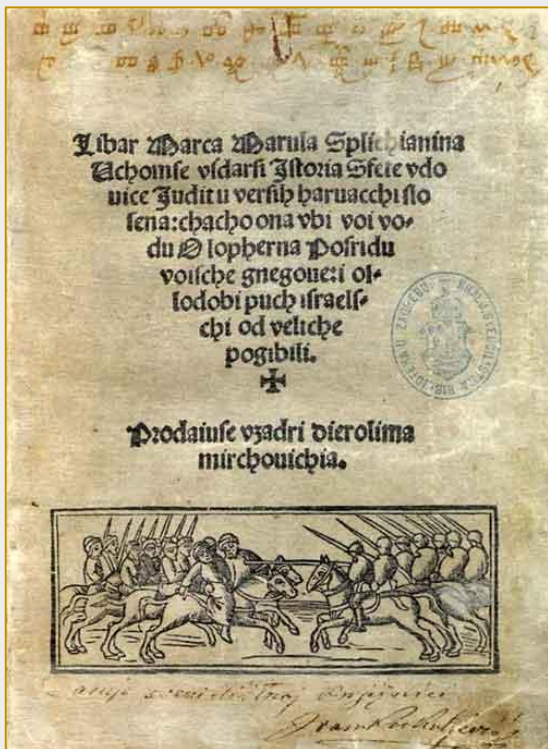
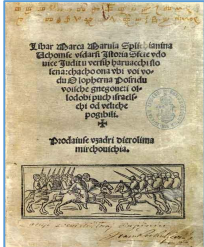
500 godina
smrti

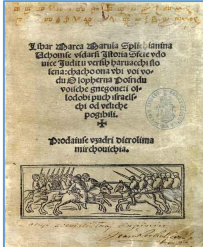
- **MARULIĆ** je *poeta christianus* (pisac kršćanske literature), *poeta doctus* (učeni humanist) i *začinjavac* (pjesnik na „živom”, pučkom jeziku).
- Marulićevo se književno stvaranje napaja na trima velikim izvorima: Bibliji, ranokršćanskoj književnosti (patristici), na klasičkoj filozofiji i poetici te grčkoj i rimskoj književnosti.
- Snažna kršćanska značajka njegova duhovnog profila proizlazi iz osobne duboke vjere i visokog vrednovanja etike, koja mu je čvrsta okosnica očuvanja životnih vrijednosti, ali i samog opstanka: Split, koji je tada pod vlašću Mletaka, ugrožen je neposrednom blizinom osmanlijske sile: Turci su osvojili zaleđe, haraju po okolici, prijete zauzećem svih hrvatskih zemalja, pa i čitave kršćanske Europe.
- S antičkom se književnošću mladi Marko upoznao već u splitskoj humanističkoj školi, a grčke i rimske pisce ustrajno je čitao sve do kraja života, odrastajući u Splitu uz zidine palače rimskoga cara Dioklecijana i u blizini ruševina antičke Salone.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

Tekst naslova: *Libar Marka Marula Splicićanina*, u kojem se uzdarži istorija svete udovice Judit, u versih harvacchi složena kako ona ubi vojvodu Oloferna po sridu vojske njegove i oslobodi puk israelski od velike pogibili.

GODINA MARKA MARULIĆA

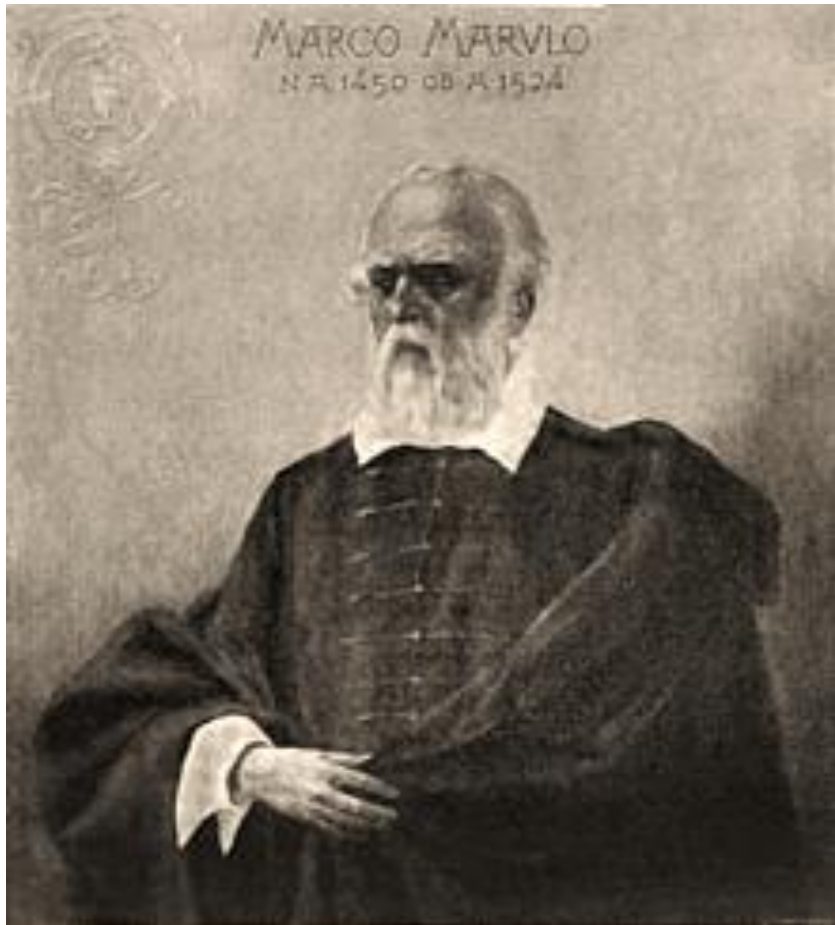
500 godina
smrti

***Judita* – neprolazna baština Marka Marulića i hrvatskog naroda**

- Marulić je u pismu prijatelju obznanio kako je upravo dovršio djelo, on kaže *djelce o Juditi i Holofernu*, napisano u *našem materinjem jeziku*, dodaje: *Sastavljeno je na pjesnički način, dođite i pogledajte ga, reći ćete kako i slavenski jezik ima svojega Dantea.*
- Marulić nije uspoređivao *Božanstvenu komediju* i *Juditu*, već da njegov ep i on sam u hrvatskoj književnosti imaju mjesto usporedivo s ulogom Dantea i njegova spjeva u talijanskoj literaturi: obojica stvaraju prvo uistinu značajno, klasično djelo na narodnom jeziku; usvajajući cjelokupnu tradiciju vlastite književnosti, obojica joj otvaraju nove putove i postavljaju nove kriterije.
- Marulić je trojezičan pisac, pisao je i pjevao na talijanskom jeziku, najveći dio opusa čine mu latinska djela, a za nas je najvažniji kao tvorac „*versa harvackih*”.

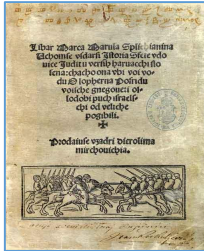

***Judita* je najvažnije Marulićevo djelo na hrvatskom jeziku, ujedno prvi umjetnički ep u hrvatskoj književnosti ispjevan na narodnom jeziku. Dovršeno je, kako se zaključuje iz nadnevka posvete don Dujmu Balistriću, 22. travnja 1501. g.**

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

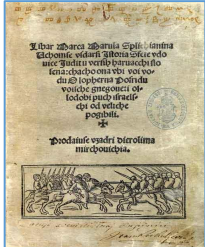

- Split je i u doba kad je *Judita* nastala, 1501. g., bio izložen osmanlijskim napadima. To je vrijeme mletačko-turskoga rata kad su dalmatinske gradove Split, Zadar, Šibenik, Nin i Trogir često pustošile osmanlijske čete.

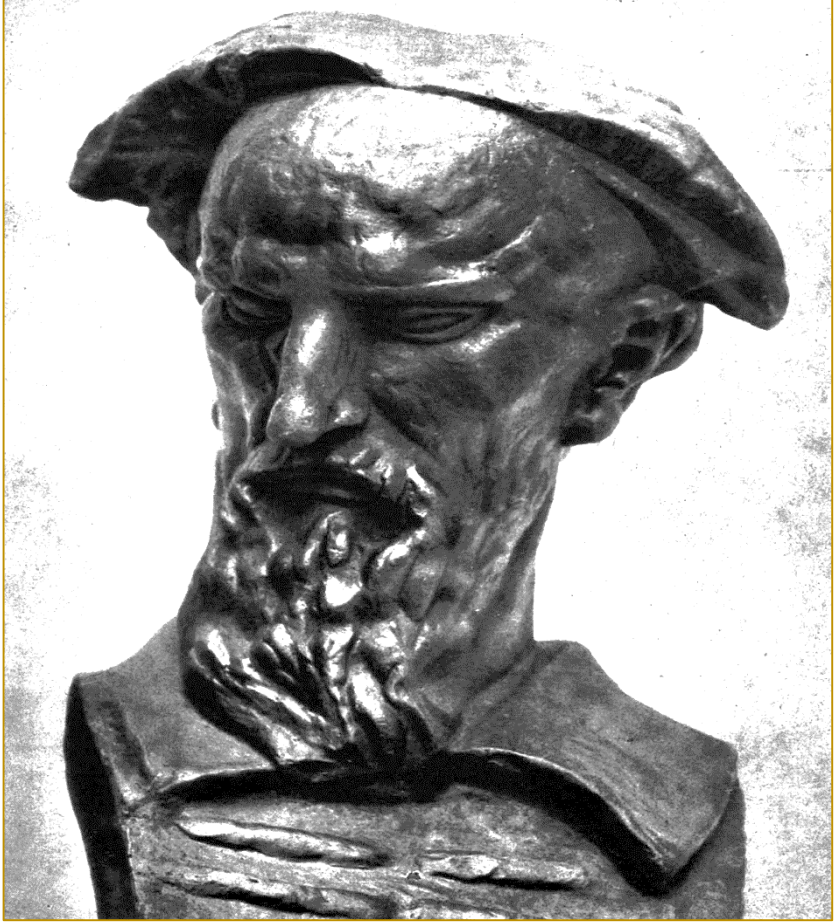
GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

- Marulić je svoju *Juditu* napisao za one „koji đачke knjige ne razumiju“, odnosno onima koji ne znaju latinski jezik. Napisao ju je čakavštinom i štokavštinom na materinskom hrvatskom jeziku.
- Vrijeme u kojemu je ep nastao vrijeme je stalnih osmanlijskih napada na hrvatski prostor, no u samome se epu ni na jednome mjestu ne spominju Osmanlije. U književnim djelima nastalima u razdoblju humanizma i renesanse (od 14. do kraja 16. stoljeća) čest je prikaz osmanlijske opasnosti.

Građu za svoju **Juditu** Marulić je našao u biblijskom predlošku **Knjige o Juditi** – rasporedio je u 6 pjevanja, ukupno 2126 dvostruko rimovanih dvanaesteraca. Djelo nije ispjevano kao biblijska priča u stihu, nego je Marulić stvorio renesansni ep biblijsko-vergilijevskoga tipa. Marulić u svoj ep umeće nove slike, poredbe, opise odjeće, krajolika, gozbe, proširuje ili skraćuje slike...

Libar Marca Marula Splichianina
Achomse vsdarsi Istoria Sfete vdo
uice Judit u versib haruacchi slo
fena: chacho ona vbi voi vo
du Olopherna Posridu
voitche gnegouci of
Iodobit puch Israels
chi od veliche
pogibili.

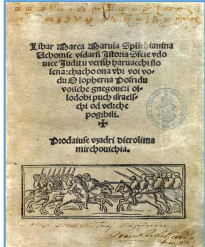

Prodaiuse v zadri dierolima
mirchouichia.

GODINA MARKA MARULIĆA

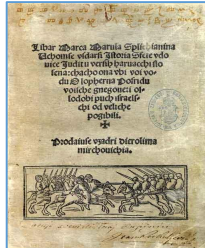
500 godina
smrti

- Marulić ističe u posveti kako stihovnu verziju biblijske priče namjenjuje onima koji ne znaju ni talijanski ni latinski.
- Već u naslovu ističe da je njegova *Judita* „u versih harvacki složena“, a dalje u spjevu svoj jezik još jednom naziva hrvatskim. Djelo je ispjevao „po običaju začinjavaca“, dakle u jeziku i stihu hrvatskih pjesnika, svojih prethodnika i suvremenika, te još „po zakonu starih poet“, tj. antičkih pjesnika, od kojih je naučio kako nije dostatno samo ispričati događaj, nego valja čitatelju pružiti mogućnost da uživa u štivu.
- Iako na razini sadržaja prati biblijski predložak, *Judita* nije ispjevana kao pravocrtna versifikacija biblijske priče, nego kao pravi renesansni ep. Neki dijelovi knjige o Juditi koji su Maruliću bili manje poticajni, izostavio ih je, a druge je proširivao i unosio nove sadržaje.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

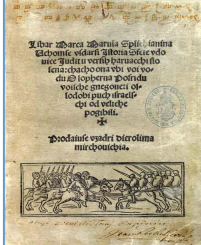

- *„Judita je prvi umjetnički ep u hrvatskoj književnosti i prva istinska poetska afirmacija hrvatskog jezika. Nastao na domaćoj književnoj tradiciji, jer Marulić spominje i svoje prethodnike začinjavce, spjev je ujedno i potvrda kako se uspješno može primijeniti klasička poetika na naš narodni jezični medij. On se strogo držao toka pripovijedanja u biblijskom tekstu, ali je samostalnim poetskim rješenjima djelu znao dati potrebnu dramatiku. Sve je tu podređeno osnovnoj pjesničkoj ideji – kako naoko slab i malen narod može zadati smrtonosan udarac osvajaču i silniku. Kao hrabri pojedinac tog naroda, mudra i hrabra udovica Judita uspjela je zavarati častohlepnog asirskog vojskovođu Holoferna, ubiti ga i unijeti pomutnju u njegov tabor. Mnoga mjesta u spjevu podsjećaju na splitski ambijent i na turske vojnike, što svjedoči o Marulićevoj inspiraciji suvremenom problematikom...“*

(Nikica Kolumbić: prepjevao i komentirao, str.99 // Marulić, Marko. Judita. 2001. Golden marketing. Zagreb)

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

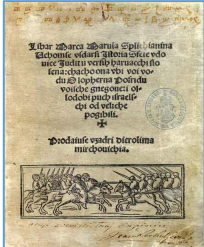
MARULIĆEVA DJELA na hrvatskom jeziku

- Marko Marulić pisao je elegije, epigrame, poslanice, svetačke životopise, himne i ljubavne pjesme.
- **Poznata su Marulićeva hrvatska djela:**
Suzana, Molitva suprotiva Turkom, Tuženje grada Hjeropolima, Dobri nauci, Divici Mariji, Utiha nesriće (dijaloška pjesma), Od uzvišenja Gospina, Svrh muke Isukrstove, Uredi duhovni, Stumačenje Kata, Oficij Blažene Dive Marije i Od naslidovanja Isukarstova.
- Ostale Marulićeve hrvatske pjesme pretežno su nabožne i moralističke tematike (*Dobri nauci, Divici Mariji, Od uskarsa Isusova*, dijaloška pjesma *Utiha nesriće*).
- Domoljubna i protuturska zauzetost snažno se očituju u *Molitvi suprotiva Turkom* i *Tuženju grada Hjeropolima*.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

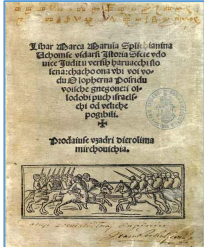

- „**Marulićeva hrvatska djela govore o pjesniku širokih raspona.**
- *On je pjesnički jezik podređivao svom impulzivnom umjetničkom duhu, bogatim osobnim doživljajima i vlastitim intelektualnim preokupacijama.*
- *U taj misaono-doživljajni kompleks ulazi svakako i njegovo obilno latinsko pjesništvo.*
- *On je u oba ta jezično-stilska medija, iako su mogućnosti latinske poetske tradicije bile neusporedivo bogatije od domaće pjesničke baštine, ipak dao jedinstvenu umjetničku i filozofsku viziju svijeta, svijeta u kojem uza sve religiozno-moralističke sadržaje na prvom mjestu stoji interes za čovjeka.“*

(Nikica Kolumbić, 105.)

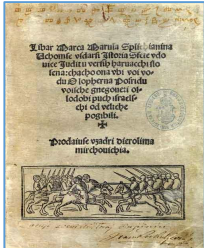
GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

Biblijske poeme na hrvatskom jeziku: *JUDITA I SUZANA*

- Marulićev književni opus na hrvatskom jeziku važan je zbog književne vrijednosti mnogih njegovih sastavaka, zbog prepoznatljiva autorskog pečata i zbog težnje za razvijanjem izražajne moći narodnoga jezika, kojemu Marulić u punoj mjeri daje dostojanstvo književnoga medija.
- Najpoznatija djela, pisana na hrvatskom jeziku su: ***Judita, Suzana, Molitva suprotiva Turkom, Tuženje grada Hjerosolima, Spovid koludric od sedam smartnih grihov te oficij Blažene Dive Marije.***
- Sva su ta svojstva u najvećoj mjeri prisutna u *Juditi*. Svečani, puni njen naslov glasi: ***Libar Marka Marula Splicanina u kom se uzdarži historija svete udovice Judit u versih harvacki složena, kako ona ubi vojvodu Oloferna posridu vojske njegove i oslobodi puk israelski od velike pogibli.***

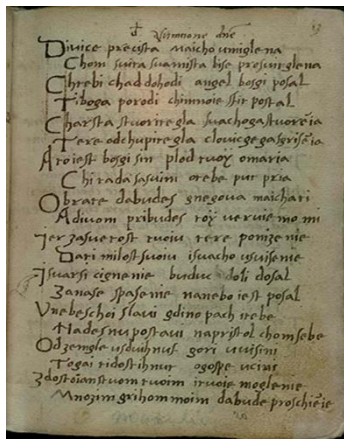
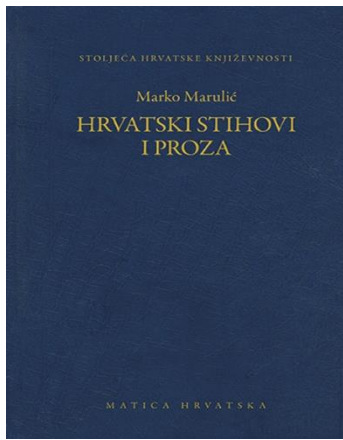

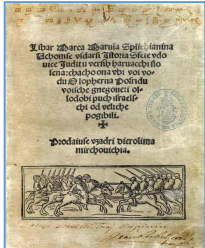
GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

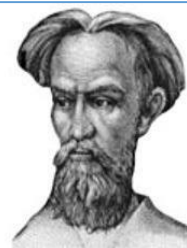
- **Biblijska poema Suzana** nastala nakon *Judite*, manjeg je opsega (780 stihova) i pjesničkog dometa. Uz slavniju Juditu, Suzana je postala drugom renesansnom heroinom biblijske tematike u Marulićevu opusu. Marulić pasivnu žrtvu pretvara u moralnu junakinju. Obje Marulićeve junakinje, i Judita i Suzana štite izraelsku zajednicu: Judita ljepotom štiti svoj narod, a Suzana odbijanjem grijeha štiti moralni sustav svoje zajednice.

GODINA MARKA MARULIĆA

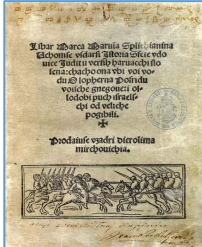
500 godina
smrti

- I kratki spjev **Suzana** sadrži versificiranu obradu starozavjetne pripovijesti. Sama tema *Suzane* nije toliko veličanstvena i epska i svojim osnovnim sukobom nije asocijala na najaktualnije prilike u domovini.
- I ovdje je Marulića privukla tema žene zanosne ljepote koja se bez oklijevanja izlaže opasnosti. Suzana izabire poći u smrt da bi sačuvala čast. Književni poticaj Marulić je dobio iz knjige proroka Daniela, koju je obradio u stihovima. I ovdje je Marulić svojom tematikom i svojom porukom naglasio religiozni i moralno-didaktički karakter svoga poetskoga rada.
- Prilično je širok tematski krug što ga obuhvaćaju ostali Marulićevi hrvatski stihovi: domoljublje, pobožna razmišljanja, događaji iz Isusova i Marijina života, moralno-didaktičke opomene, poučne pjesme.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

- U ***Molitvi suprotiva Turkom*** izbija Marulićeva strepnja zbog turskog nadiranja, to je pjesnički vapaj i skrušena ispovijed. Pjesnik niže strašne slike ratnih pustošenja, iza kojih se sluti pjesnikova bespomoćnost i razočaranje u zemaljski red stvari: sve je njegovo ufanje usmjereno još samo u nebesku pomoć: „***Samo Bog može nas osloboditi od nevolje neprijatelja naših Turaka svojom beskonačnom moći***“.
- ***Molitvi*** je srodna pjesma ***Tuženje grada Hjeropolima***, pisana u tradiciji biblijske tužaljke. Personificirani grad Jeruzalem, koji je ujedno metafora porobljene domovine, tuži nad svojom sudbinom: osvojili su ga nevjernici, a kršćani ga nisu kadri osloboditi zbog vlastite nesloge. Grad se obraća papi, nabrajajući europske zemlje, gradove i vladare, koji bi pod njegovim vodstvom trebali što prije poduzeti spasonosni vojni pohod.
- Ova dva djela ***Molitva suprotiva Turkom i Tuženje grada Hjeropolima***, Marulićeva su strahovanja za budućnost Europe i domoljubni osjećaj za sudbinu zavičaja.

SANCTOS NOGOSAGVEONO

VCHINVOIGAQI
quan dai ichi .

FIENNOCVNITACACVNOGVN
IESVSNOCOMPANHIANOCOLLERGIO

Cuzzufa ni voite superiores no von yuruxi uo
muri core uo fan to nalu moro nari. Goxukse irai

M D L XXXXI.

Još izravniju i smjeliju sliku onovremenske opasnosti po hrvatske krajeve i gradove daje u pjesmi **Molitva suprotiva Turkom**.

TUŽEN'JE GRADA JEROZOLIMA
MOLEĆI PAPU DA SKUPI GOSPODU KARSTJANSKU
TER DA GA OSLOBODI OD RUK POGANSKIH

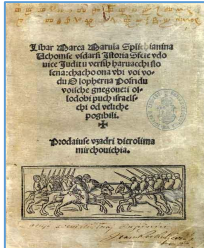
Jerolim sam ja, oni grad prisveti
U kom Sin Božji sta; sad stoje prokleti.
Poganska sila mnom vlada sa svê moći¹,
A ni ga sam sobom ki me će pomoći.
Zato potribu mû plaćući počitam, 5
O Bože, milost tvu u tom punu pitam,
Da mi daš izreći sve moje nevolje,
Jeda mogal steći budem stan'je bolje².
O puče karstjanski, kako mož' tarpiti
Da će skot poganski³ varhu mene biti, 10
U mni se rodivši⁴ Spasitelj i Bog tvoj,
Nebesa pustivši ki pride u tempal moj⁵?
Za tebe odkupiti ovdi se je rodil,
Ovdi je umriti, ovdi uskarsnut htíl.
Ter se ne haješ ti da me posvojiše 15
Huji ljudi ner ki na križ ga umoriše?
On tebe slobodit u meni je hitil,
A ti se zlom bolit mojim nisi hotil.
O, koli voće zlo z dobra simena jim!
Varžen bo sam po tlo; kad ću se ustat, ne vim. 20

*Početni stihovi pjesme
Tužen'je grada Jerolim*

Marulić 1517. piše *Tužen'je grada Jerolim*.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

OTAC HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

- Za hrvatsku književnost u cjelini Marulićevo djelo ima ishodišno značenje. U njezinu povijesnom hodu on se pojavljuje u vrlo osjetljivu trenutku prijelaza iz kasnog srednjovjekovlja u renesansu, sabire nasljeđe prošlosti i usvaja moderne težnje, te u osobnoj sintezi stvara djelo koje će ostati uzornim dostignućem i trajno poticajnim žarištem u budućim stoljećima.
- Odsjaji njegove slave i odjeci njegovih stihova prisutni su u brojnih naših književnika od 16. do 20. st. (P. Zoranić, P. Hektorović, B. Karnarutić, J. Baraković, Ivan Kukuljević Sakcinski, V. Nazor, T. Ujević i dr.).
- Iznimno cijenjen još za života, Marulić je postao uzorom sve do naših dana u 21. stoljeću, kada smo proslavili 500. obljetnicu od prve objave njegove **Judite (1521.)** i sada **500 g. smrti (2024.)**.
- Zato možemo s pravom reći da je Marulić **otac hrvatske književnosti** i klasik europske književnosti.

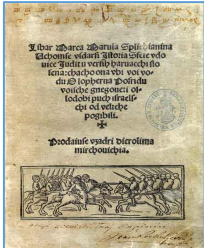

Libar Marca Marula Splichianina Vchomse
uIdarfi Istoría Sfete udouice Iudit u uerših
haruacchi (šofena/chacho ona ubi uoi
uodu Olopherna Posridu uoif
che guegoue/i oslodobi pu
ch israelschi od ueli
che pogibili,
✝

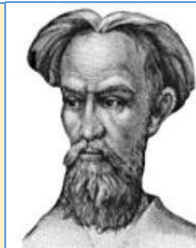
Prodaiuse ubnecih umarcarii uftacú
chidarfi libar fa signao.

Marulić je *Juditu* dovršio kao pedesetogodišnjak,
22. travnja 1501., a u Mletcima ju je prvi put
tiskao Guglielmo da Fontaneto tek 1521.

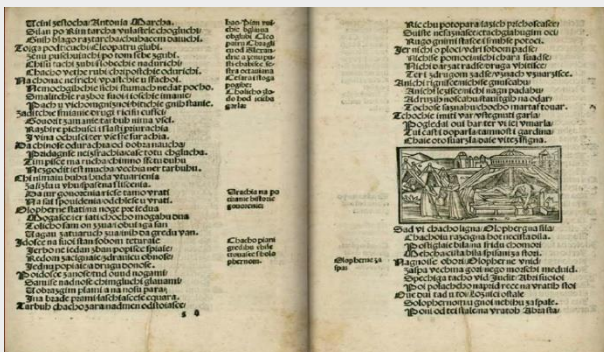

GODINA MARKA MARULIĆA

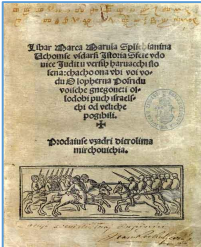
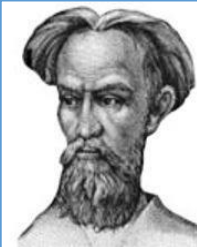
500 godina smrti

- Zahvaljujući **Juditi**, Marulić je stekao počasni naslov „oca hrvatske književnosti“. Iako znamo da Marulić nije kronološki prvi hrvatski književnik, no po mnogočemu je neusporediva pojava u hrvatskoj književnosti.
- Svojom je *Juditom* potvrdio da je u hrvatskom jeziku bilo moguće već na prijelazu iz 15. u 16. st. ostvariti najzahtjevniju i najcjenjeniju renesansnu književnu vrstu, ep. Tim je djelom Marulić pokazao izražajnost i bogatstvo narodnoga jezika i stihotvorbe, na pragu renesanse, čime je potvrdio i duhovnu zrelost čitave nacionalne kulture.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

- **Marulićeve pjesme u čast Bogorodice** nastavljaju se na tradiciju latinske lirike kršćanskoga nadahnuća te na baštinu domaćega marijanskog pjesništva. Uz dijaloški ispjevan prikaz Blagovijesti pod naslovom **Od začetja Isusova**, marijanskom krugu pripada himnička pjesma **Od uzvišenja Gospina** te kratka lirska pjesma **Divici Mariji**, jednostavna i produhovljena pjesnikova molitva, skladne zvučnosti, koja je danas i uglazbljena.

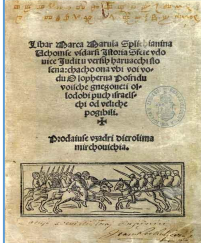
DIVICI MARIJI

Zdrava si, Marije, zdrav, žilju pribili,
Ki u parsi krije tvoj sinak premili;
Na grišne se smili, puna si milosti,
Duša k tebi cvili, čuvaj nas žalosti.
Da nam tvoj sin prosti, moli ga kraljice,
Sunčeve svitlosti prisvitla Danice,
Božja nevistice u Trojstvu Božjemu,
Dobra odvitnice pri sinku tvojemu.
Uzdahu mojemu priklo uši tvoje,
U grihu mojemu gdi cvilim, Gospoje;
Neka sarce moje vazda želi k tebi,
Gdino sveti stoje da najdem stan sebi.

(Marije – Marijo; žilju – ljiljane; ki u parsi krije – koji u prsima krije;
odvitnice – odvjernice, zagovornice; priklon – prikloni)

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

MARULIĆ – UMJETNIK RIJEČI

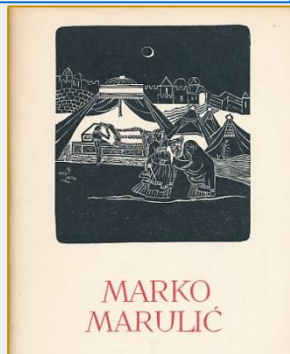
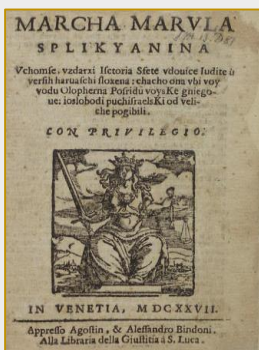
- Kao nabožan pisac Marulić je napisao niz duhovnih pjesama, ciklus o Kristu, koji čine: ***Svarh muke Isusove, Isukarst govori grišnikom, Od uskarsa Isusova***. Sažeta poput epigrama, pjesma ***Svit je taščina*** dojmljiv je memento o prolaznosti ljudskog života, nastao pjesničkom parafrazom jednoga biblijskog stiha: Maruliću je dovoljan dvostih da pokaže kako je istinski umjetnik riječi.

SVIT JE TAŠĆINA

Taščina od taščin i sve je taščina,

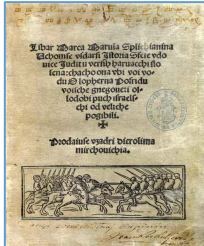
Od svit jest osin, i magla, i hina.

(taščina – ispraznost; osin – sjena; hina – varka)

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

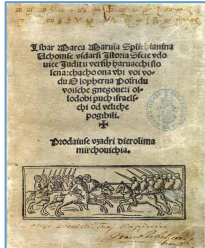

MARULIĆEVE LATINSKE KNJIGE

- Veliki dio svoga književnoga opusa Marulić je ostvario na latinskome jeziku, niz pjesničkih i prozних djela, na kojima se potpisivao kao **Marcus Marulus Spalatensis** i **Marcus Marulus Delmata**.
- Marulićev je opus na latinskom jeziku vrlo bogat:
- *Davidijada (Davidias)*
- *Evangelistar (Euangelistarium)*
- *Pedeset priča (Quinquaginta parabole)*
- *Psihologija, o naravi ljudske duše (Psychiologia de ratione anime humane)*
- *O nasljedovanju Krista (De imitatione Christi)*
- *Upućivanje u čestit život po primjerima svetaca (De institutione bene vivendi per exempla sanctorum)*
- *Život Svetog Jeronima (Vita divi Hieronymi)*
- *Sažeti prikaz slavnih muževa Starog zavjeta (De Veteris Instrumenti viris illustribus commentarium)*
- *Dijalog o Herkulu, kojega su nadvisili Kristovi štovatelji (Dialogus de Hercule a Christicolis superato)* i dr.

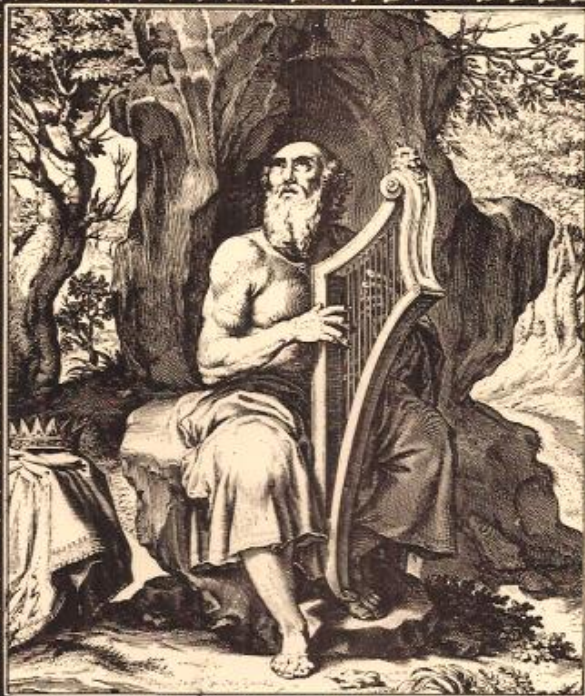
GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

Ep *Davidias*

- ***Davidias* ("*Davidijada*")** religiozni je junačko-povijesni ep, napisana 1506.-1517.? i ostala u rukopisu, a prvo tiskano izdanje 1954., spjevana je u četrnaest pjevanja s ukupno 6765 heksametara.
- U njoj je Marulić opjevao djela židovskoga kralja Davida, držeći se Biblije. *Davidijada* je jedan od najvećih epova kršćanskog humanizma, nije objavljeno ni za pjesnikova života, a ni mnogo kasnije (I. izdanje tek 1954. godine u Zagrebu).
- Iako su već suvremenici o njoj govorili kao o remek-djelu, *Davidijada* nije bila tiskana ni za Marulićeva života ni poslije, a rukopis je bio zagubljen sve do 20. stoljeća, kada je napokon objavljen.
- Nije posve jasno zašto je to značajno djelo do kojega su mnogo držali i pjesnikovi suvremenici i on sam, ipak ostalo u rukopisu (koji se možda nalazio kod njegovih prijatelja i rodbine). Razlog je možda i u Marulićevu slobodnom tumačenju alegorija ili u prevelikom isticanju jedne starozavjetne teme u doba kada su to naročito oživljavali protestantski pisci.

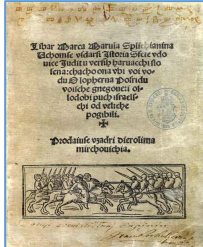

M. MARULI DELMATAE
DAVIDIAS

U razdoblju od 1510. do 1517. Marulić radi na epu *Davidiadas* (*Davidijada*), a u tom periodu nastaje i spis *Psichologia de ratione animae humanae* (*Psihologija, o naravi ljudske duše*).

GODINA MARKA MARULIĆA

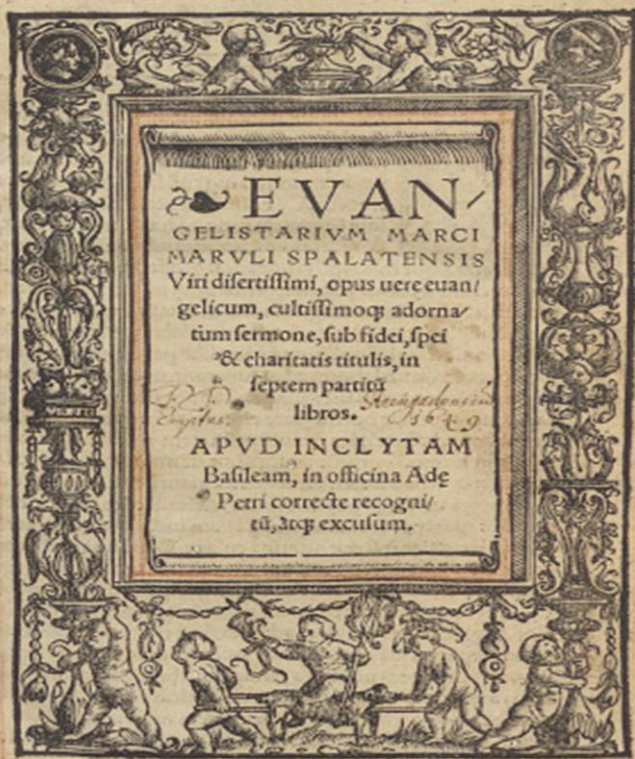
500 godina
smrti

EVANĐELISTAR - Evangelistarium

- (*Evanđelistar*, 1480.-1500.?, prvo poznato izdanje 1516.), najvažnije Marulićevo moralno-teološko djelo, rasprava je u sedam knjiga o praktičnoj kršćanskoj etici, zasnovana na obradi triju kreposti: načela vjere, nade i ljubavi, na koje se, po Maruliću, može svesti čitava Biblija.
- *Evanđelistar* je namijenjen užoj publici: svećenicima, redovnicima i biskupima. Po čitanosti i opsegu *Evanđelistar* se među Marulićevim proznim djelima nalazi na drugom mjestu, nakon *Institucije*.
- Koliko je Marulić bio aktualan, svjedoče i imena uglednih čitatelja, među kojima se ističu engleski kralj Henrik VIII. Te njegov kancelar, poznati humanist Thomas More.

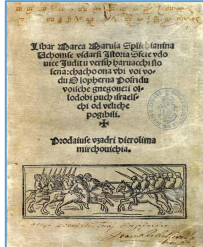

Izdanje “Evanđelistara”

U svibnju 1516. u Mlecima izlazi *Evangelistarium*. Djelo je Marulić posvetio Francescu Consortiju iz Luce. To je prvo utvrđeno izdanje, no postoje nepotvrđeni podaci o izdanjima iz 1487. g. (u Reggiu), 1500. g. (u Mlecima), 1501. (na nepoznatu mjestu) i 1515. (u Pisi).

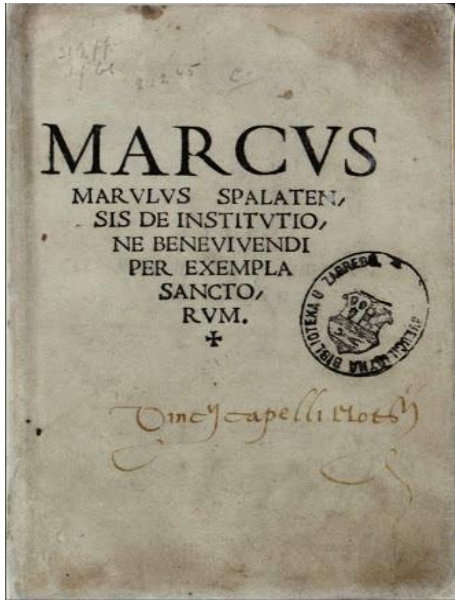
GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

INSTITUCIJA

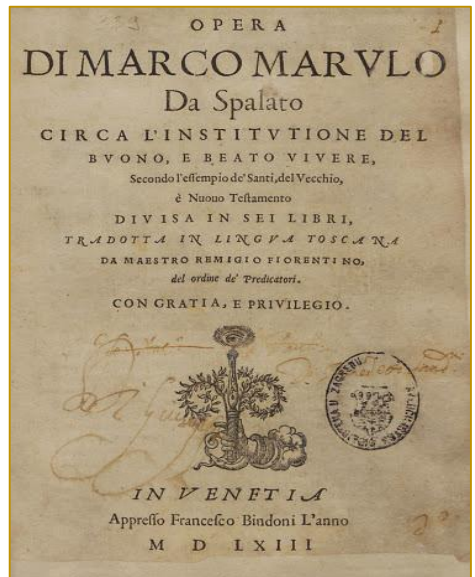
- Po opsegu i svjetskom odjeku na prvom je mjestu ***Upućivanje u čestit život po primjerima svetaca (De institutione bene vivendi per exempla sanctorum)***.
- Prvo poznato izdanje izašlo je u Veneciji 1507. Djelo je zbirka sažeto ispriповijedanih poučnih priča i anegdota iz Starog i Novog zavjeta te iz svetačkih života, sa svrhom da se pomoću primjera čitatelj potakne na krepostan život.
- ***Institucija*** je pronijela slavu Marulićeva imena diljem Europe pa i izvan nje. Tijekom 16. i 17. st. objavljena je u izvorniku petnaestak puta i to u Veneciji, Baselu, Kolnu, Solingenu, Antwerpenu, Pragu, Lisabonu i Parizu. Izniman uspjeh doživjela je već u 16. st. u prijevodima na talijanski, njemački, francuski, portugalski i češki jezik, a tek u naše vrijeme i na hrvatski jezik.

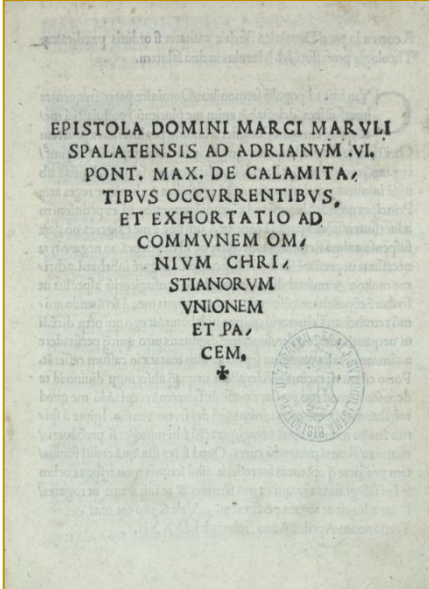

Postoji i japanska adaptacija ***Institucije***, objavljena 1591. g. u japanskom gradu Cazzusa, pod naslovom ***Djela svetaca***.

Ova je knjiga bila omiljeno djelo čitatelja i uglednih propovjednika, a Marulića je učinila piscem svjetskoga glasa sve do kraja 17. stoljeća.

**Marulićeva
Institucija,
objavljena u
Veneciji, 1563.
godine**

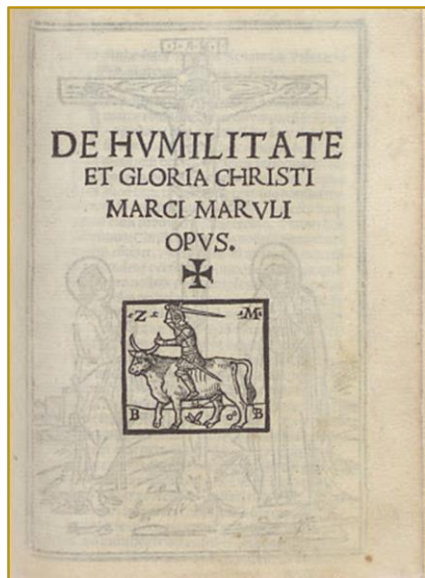

Poslanica papi Hadrijanu VI.

Marulić je 3. travnja 1522. dovršio *Poslanicu papi Hadrijanu VI. (Epistola ad Adrianum VI. Pontificem Maximum)*.

Marulić je izravno uputio svoju **Poslanicu papi Hadrijanu VI.** (u Rimu 1522. g.), u kojoj ga moli da ujedini europske vladare u borbi protiv Turaka koji su već toliko zla nanijeli njegovu narodu.

Marulićevo opsežno moralno-teološko djelo ***O poniznosti i slavi Kristovoj (De humilitate et gloria Christi)***, tiskano je u Veneciji 1519. i 1522. te prevedeno na talijanski jezik 1596. godine. Ovo je kristološka rasprava u kojoj se tumači i prikazuje Kristov život.

Izdanje Marulićeva djela
Upućivanje u dobar život, 1513.

EVAN.

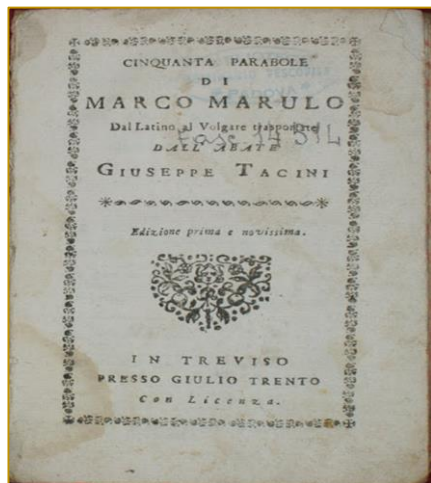
GELISTARIVM M. MARV
li Spalatensis, opus vere Euangeli-
licum, sub fidei, spei & charitas
sis titulis in VII. Libros par-
titum, atque emaculati
us quam olim, in
lucem edis-
tum.

Dele Folio. no fur mai
ACCESSITHVIC.
PROPTER IDEM FERÈ
argumentum, Meginhardi viri vnde
cuncti doctissimi, ad dominum Guns-
therum, de fide, varietate symboli, &
ipso symbolo apostolico, et peste mul-
tarum hæresum, sed insigniorum Li-
bellus, nunc diligentius quàm, olim
recognitus & exesute

*Colense, et Melchioris Noueriani Cœciliæ,
Anno a Christo nato, M. D. XLII.*

*Ma se magro stampa de cõmuni
Comprato da me Z. L. qualbeo*

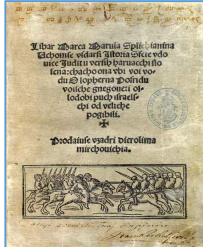
Izdanje *Evandelistara* iz 1541.

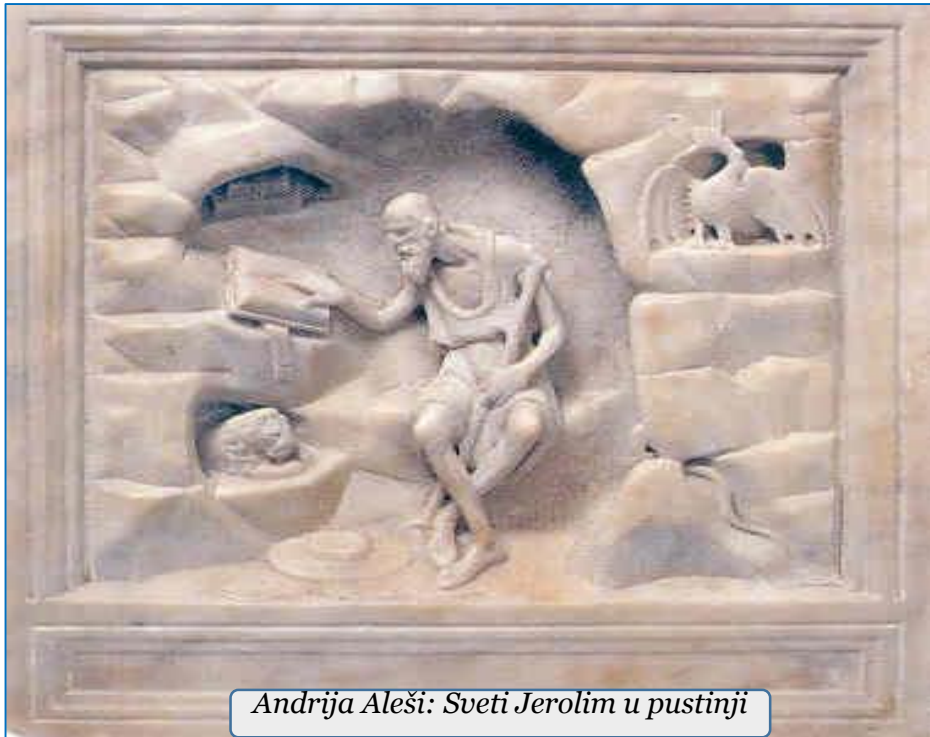
Marulićevih **PEDESET
PRIČA**
na talijanskom jeziku
Marulić piše *Pedeset priča*
(*Quinquaginta parabolaë*),
Venecija 1510., zbirku
priča s moralnim poukama,
novozavjetne parabole,
zamišljene za sastavljanje
jednostavnih propovijedi
za puk.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

- U tom je duhu Marulić napisao i ***Propovijed o Kristovu posljednjem sudu***.
- Njegove ***Starozavjetne ličnosti (De Veteris Instrumenti viris illustribus commentarium)*** sadrže sažeti pregled Staroga zavjeta sastavljen kao niz biografija najistaknutijih osoba, od Adama do Makabejaca. Na sastavljanje takva priručnika potaknulo ga je čitanje spisa ***O znamenitim ljudima*** njegova omiljenog crkvenog pisca – **sv. Jeronima**.
- Marulić je upravo sv. Jeronima osobito štovao pa je i napisao njegovu biografiju, ***Život sv. Jeronima (Vita divi Hieronymi)***, u kojem je pokušao srediti i povezati podatke što ih je na raznim stranama našao o svečevu životu.
- Naš Splićanin Marulić oštro brani stav da sv. Jeronim nije Italac, nego Dalmatinac, služeći se povijesnim i zemljopisnim podacima antičkih pisaca, dokazuje da je svetac rođen na dalmatinskom a ne na italskom tlu.

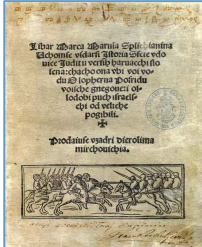
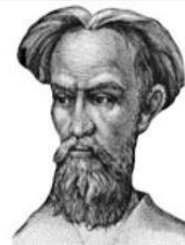
Andrija Aleši: *Sveti Jerolim u pustinji*

“Život svetog Jeronima”

Malo prije 4. travnja 1507. Marulić je dovršio *Život svetog Jeronima* (*Vita diui Hieronymi*). Svečevu životopisu pridodao je polemičku raspravu o njegovu podrijetlu: *Protiv onih koji tvrde da je sveti Jeronim bio Italac* (*In eos qui beatum Hieronymum Italum fuisse contendunt*) i *Pjesmu u hvalu svetoga Jeronima* (*De laudibus diui Hieronymi carmen*).

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

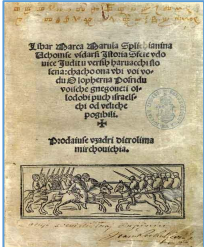
MARULIĆ - EUROPSKI HUMANIST I KRŠĆANSKI KLASIK

- Promotri li se Marulićeva književna ostavština u cjelini, vidljivo je da ona obuhvaća vrlo velik raspon književnih vrsta i tema.
- Marulić je s jednakom vještinom sastavljao kratke poučne priče kao i opširne etičke priručnike za praktičan kršćanski život; učene humanističke rasprave o povijesnim temama; moralno-teološka i kristološka djela do spisa političke naravi.
- U pjesništvu rasponi mu se kreću od kratkih epigrama do zamašnih epskih djela u više tisuća stihova. Marulić je preuzimao mnoge stare sadržaje, koje je obrađivao u novim oblicima; ujedno je pisao o suvremenim zbivanjima, u prvom redu o turskoj opasnosti i razjedinjenosti kršćana.
- Ustrajan je širitelj i tumač temeljnih načela kršćanskog morala, uz duboku religioznost očituje izrazit smisao za svjetovne teme, u satiričnim i ljubavnim stihovima.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

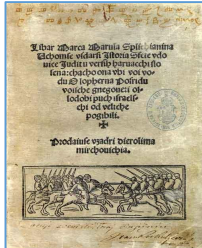

MARULIĆ – svestran pjesnik

- Marulić je rado pisao stihove i o svjetovnim temama i pjesme zabavnijeg tona. Šaljivo poučna trijada, koju čine **Anka satira**, **Spovid koludric od sedam smartnih grihova** te **Poklad i Korizma**, spjevane su kraćim stihom, jezikom bližim svakodnevnu govoru te obiljem prizora iz svakodnevice.
- Maruliću se pripisuju i dva svetačka životopisa: **Život bl. sv. Ivana Karstitelja** i **Život sv. Jerolima**. Marulić je bio poklonik i veliki zagovornik sv. Jeronima – jeronimofil.
- Najvažniji Marulićev prozni sastavak jest prijevod glasovitoga djela **Tome Kempenskoga (1380. – 1471., katolički redovnik i mistik) De imitatione Christi**. Radi se o nabožno-meditativnom tekstu velika ugleda i čitanosti, nazvan „petim Evanđeljem“. Marulić ga je preveo pod naslovom **Od naslidovanja Isukarstova – Nasljeduj Krista**.

GODINA MARKA MARULIĆA

**500 godina
smrti**

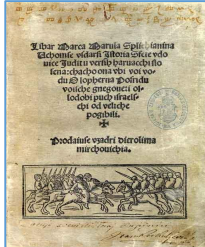

MARULIĆ – svestran pisac

- Koliko god je Marulić bio zaokupljen proučavanjem prošlosti, etičkim pitanjima, teološkim temama te nemalim pjesničkim i uopće književnim ambicijama, nije nipošto zanemario stvarni svijet oko sebe.
- Vrlo je pažljivo pratio burna suvremena politička, vjerska i ratna zbivanja. Njegovi pozivi na mir i jedinstvo europskih naroda nisu potaknuti samo načelnim razlozima – da kršćanin ne bi ratovao s kršćaninom – nego i konkretnim doživljajem turske opasnosti. Ta se briga, provlači kao zajednička tematska nit u mnogim njegovim hrvatskim i latinskim djelima.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

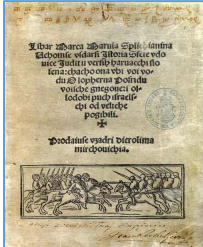

ZNAČAJ MARKA MARULIĆA

- Sve što je Marulić napisao prožeto je dubokom pobožnošću i usmjereno k moralnoj pouci i promicanju kršćanskih životnih načela.
- Marulić pripada skupini tzv. kršćanskih humanista, struji unutar humanističkog pokreta koja je odigrala važnu ulogu u povijesti europske književnosti i duhovnosti.
- Marulić je humanist europskog formata i po broju izdanja što su ih njegova djela doživjela u izvorniku i u prijevodima.
- Ostavio je bogat i raznovrstan opus, koji se odlikuje iznimnom književnom stilizacijom, znanjem i vještinom te sposobnošću prilagodbe raznovrsnoj čitateljskoj publici.

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

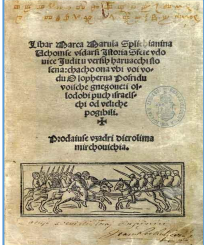
Marko Marulić – hrvatski domoljub

- Bio je aktivan u pomaganju hrvatskim knezovima u borbama protiv Turaka. I pjesnikovi pozivi na borbu protiv Turaka zrače hrvatskim rodoljubljem. Hrvati su mu glavni predstavnici borbe protiv Osmanlija, pa poimence Mađare i ne spominje u svojoj pjesmi *Molitva suprotiva Turkom*, koju je napisao najvjerojatnije nakon Krbavske bitke 1493. i stradanja naše vojske. Marulićeva je molitva upućena Bogu da svoje vjernike obrani od turskih nevjernika:

*Oni nas tiraju, vežu, biju, deru,
Za te se ne haju, ni za tvoju veru,
Složiti pod noge ku su odlučili:
Moćju sile mnoge svih su jur sključili. ..
Boj su bili š njimi Harvati, Bošnjaci,
Garci ter Latini, Sarbli ter Poljaci.
Eto još boj biju nici, a nikih ni,
A druzi ne smiju, jer jim si gnjivan ti...*

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

- **Marulić** je povremeno putovao u Mletke i Rim, a neko je vrijeme proveo na Šolti, što u *Ribanju i ribarskom prigovaranju* spominje i sam pjesnik Petar Hektorović.
- Oporuku sastavlja 14. lipnja 1521. i u njoj popisuje listu knjiga iz svoje knjižnice.
- **Tri godine kasnije, 5. siječnja 1524. umire u rodnom Splitu, gdje je i pokopan u crkvi sv. Frane.**

PROTIV SUDBINE

*Prijetvornom rukom Sudbina
i dijeli i otima svaki*

Položaj, novac i moć.

*Visoke tornjeve gradi i sama
razgrađuje potom,*

S njima i kraljevsku vlast.

*Okrutna ne zna za milost,
a njenu su podložni hiru*

Jednako vladar i rob.

Nadgrobna ploča Marku Maruliću u crkvi sv. Frane u Splitu gdje je i pokopan nakon smrti 5. siječnja 1524. godine

Popularnost Marulićevih djela

Za života najpopularnija su mu bila djela na latinskome, pa je djelo ***De institutione bene vivendi per exempla sanctorum (Pouke za čestit život prema primjerima svetaca***, Venecija, 1506.) bilo velika uspješnica 16. stoljeća i doživjelo je oko 80 izdanja na brojnim europskim jezicima: talijanskome (Venecija, 1563.), njemačkome (Köln, 1563.), španjolskome (Madrid, 1530.), portugalskome (Lisabon, 1579.), francuskome (Douai, 1585.) i češkome (Prag, 1621.). Zanimljivo je da ga je sv. Franjo Ksaverski nosio sa sobom na svoje slavno misijsko putovanje kao jedinu knjigu uz brevijar i katekizam.

Spomenik Marku Maruliću u Splitu, svečano je otkriven 26. srpnja 1925., povodom održavanja velike Jadranske izložbe. Na postamentu je s prednje strane kipar Ivan Meštrović uklesao: *Marko Marulić 1450.–1524.*, a sa stražnje: *Ivan Meštrović svoje djelo poklonio.* Ploču su 1942. g. razmrskali talijanski fašisti.

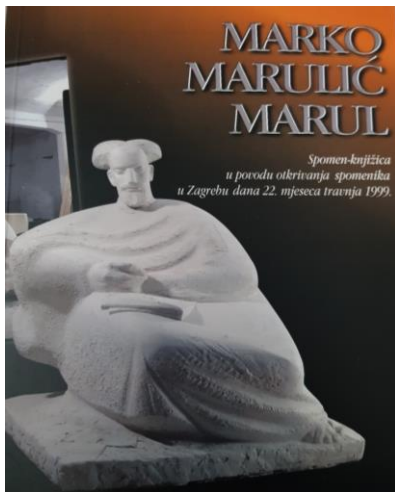
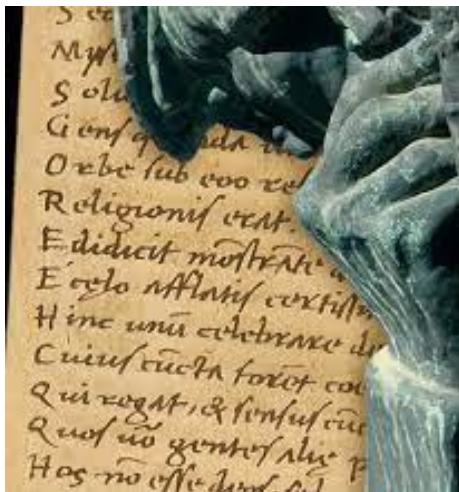
Marulića je najviše mučilo kome i gdje će ostaviti svoje dragocjene knjige, stoga ih je podijelio prijateljima i knjižnicama splitskih samostana, vjerujući da će tako biti najbolje korištene i čuvane. Marulićeve se knjige nalaze i u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, **Maruliani** u Splitu i u knjižnicama diljem svijeta.

Jedan primjerak prvoga izdanja *JUDITE* čuva se u fondu Knjižnice Male braće u Dubrovniku, a drugi u knjižnici zadarske obitelji Paravia, koja je danas sastavni dio Znanstvene knjižnice u Zadru.

Spomenik Marku Maruliću u Zagrebu,
ispred Hrvatskog državnog arhiva – Marulićev trg

Marko Marulić svoju skulpturu ima na poprilično impresivnom mjestu u Zagrebu. U samom središtu istoimenog trga, smjestio se kip akademskog kipara Vlade Radasa od 1999. godine.

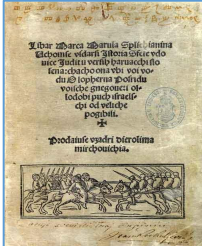
„ Životni i književni put Marka Marulića put je hrvatskog i europskog intelektualca na razmeđu stoljeća, epoha i svjetova, na razmeđu srednjega vijeka i renesanse, prijetec̄eg barbarstva i održanja novovjeke kulture. To što je napisano na hrvatskom i latinskom jeziku odaje Marulićevu želju da djelovanje u vlastitoj sredini, koju će bodriti na krepost, vjeru i otpor prema svim rušiteljima europske civilizacije, da identificira stanje svijeta s teškim položajem u kojemu se našla njegova „baščina”, da pronade sintezu biblijske legende i rodoljubne pjesme.

Judita, kao i *De institutione bene vivendi* ili *Evangelistarium* na latinskom, neprolazna su i konstitutivna djela hrvatske književnosti kojima se i danas možemo diviti, oni su temelji one duhovne Hrvatske koju je oblikovala riječ, misao i kultura njezina najvršnjega predstavnika i prije nego što je ušla u svoje fizičke granice.”

(Iz govora ministra kulture RH, Bože Biškupića, 22. 4. 1999. na otkrivanju Marulićeva spomenika u Zagrebu)

GODINA MARKA MARULIĆA

500 godina
smrti

Korištena literatura i izvori:

1. Frangeš, Ivo. 1987. Povijest hrvatske književnosti. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb – Ljubljana.
2. Hrvatska književna enciklopedija. 2011. Gl. urednik Visković, Velimir. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Zagreb. (Sv. 3, str. 17-21)
3. Leksikon hrvatske književnosti. 2008. Djela. Urednica Detoni-Dujmić, Dunja. Školska knjiga. Zagreb.
4. Marulić, Marko. 1970. Judita; Suzana; Pjesme. Matica hrvatska. Zagreb. (Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 4)
5. Marulić, Marko. 1991. Pr. Tomasović, Mirko. Judita. 20. izd. Školska knjiga. Zagreb.
6. Marulić, Marko. 1996. Judita. Sysprint. Zagreb. (Predgovor Dunja Fališevac)
7. Marulić, Marko. 2001. Prepjevao i komentirao: Kolumbić, Nikica. Judita. Golden marketing. Zagreb.
8. Marulić, Marko. 2002. Judita. Zagrebačka stvarnost. Zagreb.
9. Marulić, Marko. 2001. Duhom do zvijezda. Izbor i predgovor: Lučin, Bratislav. Mozaik knjiga. Zagreb.
10. Povijest hrvatskoga jezika, 2. knjiga. 2011. Uredili: Katičić, Radoslav i Lisac, Josip. CROATICA. Zagreb.
11. Tomasović, Mirko; Novaković, Darko. 1994. Latinsko pjesništvo hrvatskoga humanizma. Školska knjiga. Zagreb.
12. Marko Marulić: <http://virtualna.nsk.hr/marulic/>